

God, die geleentheid sal hê dat ons en ons jeug opnuut kan getuig dat ons glo in Christus die oplossing van ons persoonlike en landsprobleme te vinde is."

Dit is sy laaste boodskap en dit sal gepubliseer word. Hy spreek na sy dood helderder as wat sy lewe kon spreek. Kom laat ons terugkeer! Sal u nie, dosente? studente? As u na niks anders wou luister nie, dan luister tog hierna! Dink aan Luther wat deur die dood van sy vriend tot lig gekom het.

8. Maar ek noem 'n verdere, grimmige, ontstemmende gedagte! Kyk na vers 5:—

„Julle liefde is soos 'n môrewolk en soos 'n dou wat vroeg weer verdwyn." Ons sal vergeet van hierdie ontsettende ongeluk; van dr. en mev. Meyer. Die lewe sal voortrol met sy ontsettende pas. En al hierdie indrukke sal verdwyn! En hulle sou ten opsigte van u verniet gesterf hê as u nie vir Jesus Christus aangryp met die noodroep in u siele, en as Jesus Christus nie u hart herskep nie!

9. Dis 'n roudiens hierdie. Ons treur ja, want 'n lewe is afgesny en 'n verantwoordelikheid het opgehou. 'n Taak is met eer vervul. Maar tog is ons Christene, ons glo en weet die dood spreek nie die finale woord nie. Die graf is nie die einde nie.

Ons rou -- en tog dank ons God dat Hy so 'n man en so 'n vrou aan ons geleen het wat só 'n vrou aan ons geleen het wat só tot ons kon spreek deur hulle lewe en veral — deur hulle sterwe!

Mag sy en haar dood vir baie — vir u en vir my — tot lewe wek . . . ! „Sodat ons voor Sy aangesig mag lewe."

D. J. VILJOEN,
Studenteleraar.

Op 2 September 1959 het prof. R. E. Lighton, Rektor van die Johannesburgse Onderwyskollege, voor 'n groot skare van studente en dosente in die gimnastieksaal van die Pretoriase Onderwyskollege die onderstaande treffende huldigingsrede oor wyle dr. I. M. Meyer gelewer. Prof. Lighton is 'n oudleerling van die eertydse „Gezina School" in Pretoria.

Huldigingsrede

oor wyle Dr. en Mev. I. M. Meyer

IGNATIUS (NAAS) MEYER is in 1904 gebore in die distrik Bloemhof, Westelike Transvaal, uit 'n Afrikaanse boerefamilie van elf kinders,

waarvan hy die sewende oudste was. Sy ouers, afkomstig uit die Oudtshoorn-distrik, Kaapprovinsie, het hulle kort voor die Anglo-Boere Oorlog in die distrik Bloemhof gevestig. Na die oorlog was daar van die boerdery nie veel oor nie, en in die tussentyd het die huisgesinnetjie steeds aangegroeï. Teen die tyd dat Naas gebore is, was sy ouers weer goed op die been. In 1917, toe hy slegs dertien jaar oud was, het hy eëter sy vader verloor, met die oudste broers nog steeds van die huis afhanklik. Dat sake finansiëel toe sleg daar uitgesien het vir die groot huisgesin sonder vader is te verstaan. Dog sy oorlede moeder was altyd besiel met die gedagte dat haar kinders moes leer, want, het sy geglo, geleerdheid kan niemand mens ontnem nie. Hiervoor was haar kinders haar altyd baie dankbaar.

Naas het dit dus maar swaar gehad om geleerd te kom. Nadat hy matriek gemaak het, soos trouens ook die meeste broers en susters, het Naas die Potchefstroomse Normaalkollege besoek alwaar hy die O₂-Onderwysersertifikaat behaal het. Die geld vir daardie opleiding moes hy van sy ouer broers leen, asook van die Transvaalse Onderwysdepartement. Die gevolg was dat hy teen 1925, toe hy in die onderwys getree het, 'n geweldige studielas gehad het om af te werk. Hy het dit dus maar skraal gehad, en luukse dinge soos sakgeldjies was maar uiters min. Een ding staan soos 'n paal bo water: *een van die mooiste karaktertrekke van 'n groot gesin is in die Meyer s'n geopenbaar, naamlik dat die een broer die ander gehelp het om bo uit te kom*, al was dit net om hom die geld te leen.

In 1925 het Naas begin skoolhou, as hoof van 'n tweemanskool in die distrik Bloemhof, met sy tweede jongste broer by hom in standerd vyf, en sy jongste boetie ook in dieselfde groep. Hulle sê hulle het dit hotagter gehad, want in die klaskamer het Naas verwag dat sy broers hulle beste moet uithaal!

Drie jaar daarna, in 1928, het hy sy B.A.-graad privaat afgelê, asook sy H.O.D. in 1929, beide aan die Potchefstroomse Universiteitskollege.

In 1930 het hy die platteland verlaat en na die Rand getrek, waar hy assistent geword het aan die Paul Krugerskool, Alberton. In dieselfde jaar het hy sy M.A.-graad met privaatstudie behaal. Twee jaar daarna, in 1932, word hy toe hoof van die pasgestigte Delvilleskool, Germiston. Hierdie skool het gaandeweg bekend geword as dié modelskool waarheen onderwysers en studente gestuur is om waarnemings te doen. En dit was toe juis hier in 1941 by Delvilleskool, dat ek vir mnr. Meyer, soos ek hom destyds geken het, ontmoet het.

Ek was toe inspekteur van onderwys, pas oorgeplaas daarheen, en my voorganger, wyle mnr. Ben Viljoen, en my nuwe kollega op die Oosrand, wyle mnr. Colin Mann, het my vertel en verseker van die verskeie voor-treflike skole op die Oosrand, en het nogal spoggerig verklaar: „Dis die uitstaande kring in Transvaal!” Mens gooi altyd bietjie sout by. Maar ek

onthou o.a. die Brakpan-Ooskool waar mnr. Naas Prinsloo die hoof was, die Dalviewskool, Brakpan, waar mnr. Gert van Rooyen hoof was, albei vandag inspekteurs van onderwys; en die Primrose-Ooskool waar mnr. Jan de Klerk hoof was, toe later lid van die Uitvoerende Komitee van die Transvaalse Provinsiale Raad, en tans Senator en Minister van Arbeid. Ook etlike ander, maar veral Naas Meyer se skool, Delvilleskool! Hulle skole was ek bevoorreg om intiem te leer ken, maar nou wil ek graag oor Delvilleskool praat. Woorde wek, maar voorbeelde trek!

Eerste indrukke is dikwels van blywende belang. Inspekteurs het al dikwels in hulle jaarverslae *oor die belangrikheid van die uiterlike geskryf: sindelikhed, die estetiese aspekte, die mooi voorbeeld wat die skool vir die kind stel, en sodoende vir die huis — huidige en toekomstige — die heilsame invloed van die skone en die fatsoenlike. So was dit by uitstek by Naas se skool: blombeddings, blomstruïke, sierbome, klimopranke, grasperke — so va ndie straat af aantreklik, aanloklik, fraai, grasiuus. En binne net so: die binneplein glad geteer, nog blomme, alles sindelik, harmonieus, niks uitermate nie — altyd paslik — alles die vergestaltung van die man self. En net so die hele skool: netjiese mooi versierde klaskamers, lokale, kantoor — niks spoggerigs nie, altyd smaakvol, opbouend.*

En net so die skoolwerk! Maar ek loop my bietjie vooruit. My kollega, Colin Mann, het my met die grootste beslistheid verseker dat Naas se skool so goed is dat ons net vir die *een* dag, so vir die skyn, hoef inspeksie te hou; want daar sal geen fout wees nie, ook sal ons vir hom niks kan leer nie. Ek laat my nie maklik oortuig nie. „Seeing's believing”, het ek gesê: drie, vier dae minstens! Maar Colin is skielik weg na 'n ander kring toe, en heel kort daarna is hy oorlede. Ons sou hom tog uitgenooi het. Die inspeksie moes toe oorstaan. Toe kry ek 'n nuwe kollega dr. (destyds mnr.) Theo le Roux — ook ene wat hom nie maklik laat oortuig nie. Ons besluit toe, 'n deeglike inspeksie, hoor, alles mooi op die keper beskou: met die skyn sal ons volstrek nie tevrede wees nie.

Nou ja, toe kom die inspeksie, en ons bring bykans 'n week op Delville deur. Vanaf die staanspoor het ons by leerlinge en personeel tuis gevoel: daar word lekker geleer. Maar ons wil heel fyn waarneem. Die kinders reken goed, hulle skrifte is mooi, netjies en reg, hulle aantekening-boeke getuig van besonder deeglike, doelbewuste onderwys, hulle lees mooi en praat albei die tale regtig na wense. Ek herinner my die st. vyf-dogter wat voorbeeldig in albei tale lees. Ek vra toe vir haar wat sy wou word, want ek koester die verwagting dat sy onderwyseres sou sê; maar sy vra of sy in Engels mag repliek gee, want sy ken nie die juiste Afrikaanse woord nie — en toe sê sy: „I want to be an Egyptologist!” Ek vra haar toe uit, en sy is verbasend goed op hoogte.

Ook onthou ek nog steeds die voorbeeldige les wat 'n onderwyser oor

Egipte gegee het, en hoedat ek vir hom gesê het: „Jy't goed uit jou onder-
vinding geput, „straight from the horse's mouth,' mens kan sommer hoor
jy het deur Egipte gereis, en dat jy boonop 'n oulike waarnemer is!” Maar
hy glimlag beskeie en verseker my dat hy nog nooit weg van Suid-Afrika
se bodem was nie; dis sy hoof wat hom geleer het om 'n aardrykskundeles
so te gee. En, terloops, die betrokke onderwyser is tans deels verantwoor-
delik vir die doseer van Aardrykskunde by die Pretoriase Onderwyskollege!
(Mnr. Frans Cronje, Hoof van die Na-urse Afdeling. — Red.)

Nadat ek 'n tyd in die klaskamer van een van die senior personeellede
deurgebring het, neem die man my opsy. Hy sê hy wil openhartig met
my praat. Daar is baie mense, o.a. ook hoofde en onderwysers, wat sy
hoof kritiseer. Hulle sê Delville is 'n eenmanskool, almal daar moet die
hoof se stelsel en opdragte stiptelik uitvoer, inisiatief word versmoor ens.,
— ja, daar is kollegas wat vir hulle kastig jammer kry! Maar hy beweer
afgunstigheid speel ook 'n rol en hy wil my verseker dit is tog glad nie so
nie: die personeel is gelukkig — niemand vertrek behalwe om promosie-
redes, of om — onder die dames — te gaan trou nie. Hy verseker my
dat sy hoof nooit aandringend is nie, nooit diktatoriaal nie, ook nie outo-
krasies nie — maar slegs hulpvaardig, hoflik, besielend! Hulle dra hom
op die hart. En die man wat so met my gepraat het? Hy is toe met
promosie weg, en jare daarna het hy toe hoof van Delvilleskool geword:
mnr. Wahl, die huidige hoof.

Nou ja, teen die tyd dat die opsomming van die inspeksiebevindinge in
die hoof se kantoor plaasgevind het, was ons aanvanklike kritiese houding
reeds aan die verdamp. Ons het toe baie uitgevra, maar op elke en die
laaste ietsie het Naas Meyer die afdoende antwoord reg gehad. Deurgaans
was daar stelsel, fondament, motivering. Hy het groot eer van sy werk en
sy skool se werk gehad. Hy was 'n briljante hoof!

Ons ry weg en na 'n ruk sê ek vir my kollega: „Ek sê jou reguit, as
hoof was ek trots op my skool, maar myne sou nie met Naas s'n kon kers
vashou nie; hoe sê jy wat jou vorige skole betref?” En hy antwoord toe
net so.

Daarna het Naas vir ons gehelp om 'n omvattende opknappingskursus
vir onderwysers te reël, en die grootste deel van die las het hy self gedra,
en soos maar altyd tipies van hom was, op heel bekwame maar tewens
bedaarde wyse; en hom heel beskeie maar pragtig van sy taak gekwyd. 'n
Beter organiseerder het ek nog nooit teëgekom nie. Alles het inmeekaar
gepas, sonder enige bohaai, haastige wysigings ens. Oënskyklik het hy alles
met gemak gehanteer, net soos sy skool en ander bedrywighede maar
basies was: sy deeglike voorbereiding, die helder verstand, die simpatieke
mensekennis, die gedissiplineerde verbeeldingsvermoë.

Sakemanne op Germiston het hom probeer van die onderwys af

kwaaigheid in die hand. En omgekeerd net so die ander: die gebalanseerde, wyse ouer en meester, die geïntegreerde mens, die fatsoenlike en erkentlike — en so was hy. So 'n mens kom nie sommerso na vore nie—laat ek vir u lees wat skryf een van sy broers vir my; een wat ook leerling in sy klas was:

„Hoe baie het ek my oorlede moeder hoor praat van Naas, soos ons hom genoem het, as die witkopseuntjie wat van kleinsaf getoon het dat hy kan vasbyt en deurbyt. Gebore en opgevoed in 'n Christelike huisgesin waar die ouers elke kind geleer het om sy deel van die huishouding op hom te neem, het my oorlede broer reeds van kleins af gewys dat hy nie alleen baie begaafd is nie, maar 'n onvermoeide, harde werker was. Sy Christelike beginsels het hy nooit versak nie en die diens van die Meester was vir hom nooit te veel nie, selfs nie in die laaste van sy besige lewensjare nie. Hy kon baie hard gewerk het. As hoof van sy skool was hy vir sy assistente 'n voorbeeld van hardwerkendheid. Sy lewe het bewys dat genialiteit 80% perspirasie en 20% inspirasie is. Wat hy aangepak het, moes deeglik en goed wees.

As mens was hy beskeie en ietwat teruggetrokke van geaardheid. Nooit het hy homself aan ander opgedring nie, nooit het hy probeer om van 'n skoen gebruik te maak om bevordering te kry nie, en nooit het hy baantjies vir boeties geskep nie, selfs nie toe hy in die posisie was om dit letterlik uit te voer nie. Hy het geglo dat elke man moet uithang vir sy „ticket” of bly waar hy is . . .

Nog 'n mooi dingetjie het een van sy dosente van die Onderwyskollege van Pretoria aan my gesê, naamlik dat my oorlede broer hom nooit op die voorgrond gedruk het nie, self nie by tye en geleenthede waar hy die reg daartoe gehad het nie.

Dit is my trots om te sê dat ek my oorlede broer sal onthou as 'n getroue werker; 'n nederige, effens teruggetrokke, begaafde man en 'n beginselvaste Christen.”

Maar Naas sou dit nie so mooi en ver in die lewe gebring het nie indien hy ook nie 'n goeie gesinsman was en 'n goeie en offervaardige vrou gehad het nie. Nellie Potgieter en Naas Meyer het in die huwelik getree en hulle is met vier liewe en gawe kinders geseën. Sy het hom gesteun en gesterk, aangemoedig en gehelp, blymoedig in gees. Dikwels as Inspekteur en later as Waarnemende Direkteur moes hy uitstedig wees,

Mnr. J. A. V. Swanepoel, Hoof van die Departement Historiese en Teoretiese Opvoedkunde, wai die verrigtinge by die rotsmonument gelei het, aan die woord. Regs is die venster van die Rektor, waarna mnr. Mulder, links op die foto, verwys hei en links kan „die jong soetdoringboompie” gesien word.

maar sy het dit altyd so gereël en georganiseer dat alles altyd mooi van stapel loop, dat hy die allerbeste kon aanbied, dat dit met almal, waar- onder veral ook hulle kinders goed gaan.

Naas en Nellie het tesame gebou, tesame gedeel, tesame die lewe deur- gemaak, en tesame is hulle heen.

Laat my dus maar afsluit met die laaste paragraaf van wat ek vir die T.T.A.-blad, ter huldiging, geskryf het:

„Four children lost, whilst they slept, two inexpressibly precious parents. A College has lost as fine a leader as it ever had amongst all its illustrious holders of that post. But his inspiring example, that fine spirit, must live on, for, in the words of Thomas Hardy:

„I saw a dead man's finer part
Shining within each faithful heart
Of those bereft. Then said I, 'This must be His immortality'.”

R. E. LIGHTON,

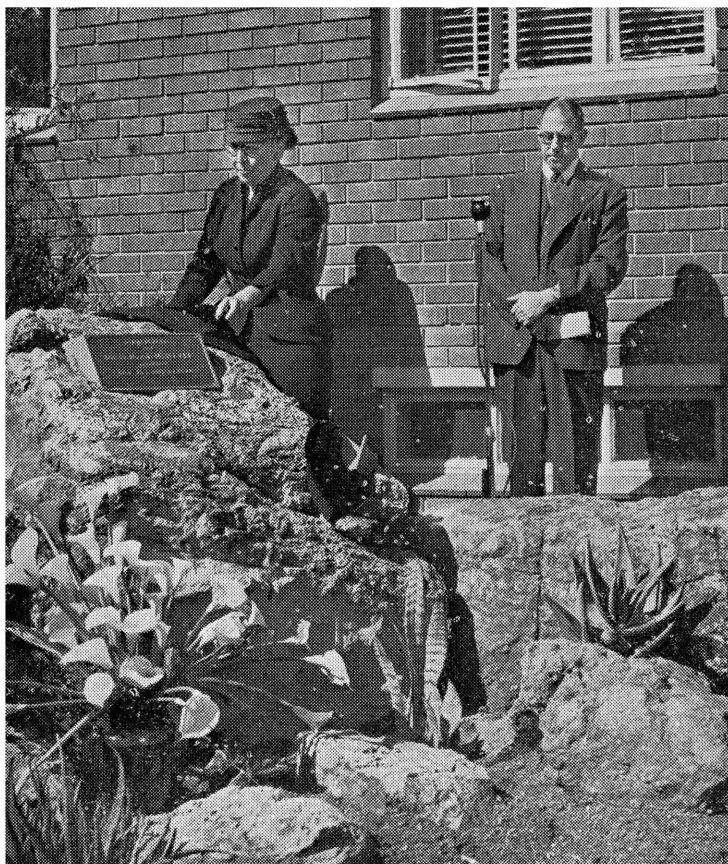
Rektor, Johannesburgse Onderwyskollege.

Huldigingswoorde Tydens Onthulling van Gedenkplaat op Rots tot Nagedagtenis van Dr. en Mev. I. M. Meyer — 2 September 1959 —

DAMES EN HERE,

Op hierdie 2de dag van September 1959 by geleentheid van die Kollegeverjaarsdag skaar ons ons op hierdie terrein in gewyde stemming. Dit is net of ons nog die forse gestalte van ons so vroeg heengegane Rektor maar hier by ons en rondom ons gewaar.

Hier agter my is die venster van sy kantoor waar menige uur van drukke arbeid verbygesnel het, daar oorkant staan die woonhuis, vandag stil en leeg, maar die heiligdom waarin die bekwame moeder die versorging en opvoeding van die gesin behartig het, waar die kinders vir etlike jare hulle lief en leed as hul lewensdeel ontvang het, waar hy self hom kon terugtrek tot versterking van die gees na moeë en uitputtende dae van 'n oorvol program. En hier rondom ons is 'n stukkie van die Kollege- tuinery waaraan hy met soveel liefde en belangstelling baie van sy beplan- ning en ideale vir die skone en mooie gewy het. Toe daar sprake was van

Mev. Mulder, eggenote van die Waarnemende Rektor, besig om die monument te onthul.

die aanbring van 'n gedenkplaat ter nagedagtenis van wyle dr. en mev. Meyer het die komitee baie paslik besluit dat so iets hier in 'n stukkie van die tuin geplaas sou word. Hier langs die weg waar talle studente daaglik heen en weer beweeg, hier waar die geluid van die waterstroompie op die rotstuin sy lied van verfrissing sal bly uitkabel, hier waar die jong soetdoringboompie homself in die tuingrond gevestig het en eersdaags sy skaduwee oor hierdie twee rotsblokke tot lafenis sal versprei. Ook die soetdoring uit die veld gevestig in die tuingrond van die stad herinner ons aan sy lewe. Hy wat sy eerstelingsjare as kind en as jong onderwyser op die velde van Wes-Transvaal gehad het en daarna die woelinge van die volle stadsomgewing betree het.

Ook die rotse met hulle natuurlike snit van krag en sterkte vorm 'n pragtige simbool van die karaktervastheid, bestendigheid in lewensuitkyk, die presiesheid en metodiese korrektheid, ja van die volle beslistheid van 'n verantwoordelike persoon wat hoog geklim het in sy professionele loopbaan en sosiale status.

Waar ons vandag met weemoed gevul en nog tot in ons siel geskok, terugdink aan die gebeure van die dae van gister, daar dank ons ook ons ewige Vader vir die mooi herinneringe wat ons uit hulle lewens as erfenis gehou het. Ons wil in ootmoed, maar met alle erns en gehoorsaamheid met dankbaarheid erken: Hulle het nie tevergeefs geleef en gestry nie. Hulle ideale sal nog lank vir ons 'n besieling bly om elke dag getrou ons plig te doen vir die tyd wat ons nog gespaar mag bly.

Op die plaat wat na enkele oomblikke onthul gaan word, staan hierdie woorde: Hier het hulle gewerk.

Die beste boodskap wat ek vandag aan u kan gee is: Werk solank dit dag is, want die uur kom wanneer daar nie meer gewerk kan word nie. Hierdie uur is vir alle mense maar 'n handbreedte ver en vir sommige lê dit selfs nog veel nader aan die deur.

J. J. MULDER,

Waarnemende Rektor, Pretoriase Onderwyskollege.

ONTHULLING VAN DIE NAAMPLAAT VAN „HUIS MEYER”

MNR. die Rektor, Eregaste, Dosente en Studente.

Dit is goed om te sien dat die studente met die verjaarsdag van hulle kollege nie alleen dink aan die feestelikheid en vrolikheid wat hulle daaruit kan haal nie maar dat hulle sover op die pad van geestelike volwassendheid gevorder het dat die middelpunt van hulle denke en doen nie net om